

Dk. Knut Heim, Mithali, Hotuba ya 14 Mithali 22-24 na Amenemope

© 2024 Knut Heim na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Knut Heim katika mafundisho yake juu ya kitabu cha Mithali. Hiki ni kipindi nambari 14, Mithali sura ya 22 hadi 24, na Amenemope.

Karibu katika somo la 14 la kitabu cha Biblia cha Mithali.

Katika mhadhara uliotangulia, tumekuwa tukiangalia mwelekeo wa kimataifa wa kile kinachoitwa fasihi ya hekima kwa ujumla wake na kisha tukatatiza neno lenyewe fasihi ya hekima kama vile, katika matumizi yake kwa maandishi ya kale na ya mashariki kutoka Mesopotamia na Misri, lakini pia hata kwa maandiko ya Biblia yenyewe. Na mimi mwenyewe sijapata njia mpya ya kurejelea vitabu hivi bado, lakini ninaelekea kuelekea pengine njia isiyoeleweka sana ya kuongea na zaidi nikisema hii ni aina mahususi ya fasihi ya kishairi ambayo kwa kweli ina nia ya ujumuishaji wa kiakili, kiakili wa theolojia katika maisha ya mwanadamu, kitu kama hicho. Katika mhadhara huu mahususi sasa, nataka kuangazia zaidi ulinganifu maarufu sana, wa kulisimua sana ambao tayari nimeutaja katika somo lililopita kati ya maandishi ya Misri, mafundisho ya Amenemope, na mojawapo ya mkusanyo wa kitabu cha Biblia cha Mithali, yaani, mkusanyo namba tatu, ambao ni sura ya 22 hadi 17 hadi nusu ya sura ya 24.

Na ili kueleza ni nini kinachohusika, nitafanya ni kutuingiza, kutusaidia kuelewa ni nini kiko hatarini, nitasoma sehemu ya ufunguzi kutoka kwa ufafanuzi wa Bruce Waltke, ambayo nitatoa maoni na kutafakari na kwa kiwango fulani pia nitaikosoa katika dakika chache zijazo. Hivyo hapa sisi kwenda. Ushahidi wa kimuundo, Waltke anaandika, wa maagizo ya Kimisri ya Amenemope kutoka karibu 1186 hadi 1069 KK, inathibitisha ushahidi wa ndani, ambao amejadili mahali pengine, kwamba maneno 30 ya wenye hekima, katika Mithali ambayo ni, ni anthology tofauti ya maneno ya hekima.

Wasomi wengi wanaamini kuwa Semi 30 za Wenye Hekima zinaonyesha matumizi ya ubunifu ya Amenemope. Muundo wa muundo wa mkusanyiko huu, je, sikuandikii misemo 30, inayotokana na sura ya mwisho ya Amenemope, sehemu ya 27, mstari wa 6, nukuu, angalia sura hizi 30, nukuu ya mwisho. Huko Misri, na labda tunapaswa kudhani sawa kuhusu mkusanyiko huu, nambari takatifu 30 inaashiria fundisho kamili na kamilifu, lakini utegemezi wake wa nyenzo kwa Amenemope unaenea tu kwa misemo 11 ya kwanza.

Hii ni, Waltke anasema, 22:16 hadi 23:11. Hilo ni kosa la kuandika, bila shaka inapaswa kuwa 22:17 hadi 23:11. Msemo unaofuata ulioanzishwa na msemo wa

kielimu katika 23:12 unaoitenganisha na kitengo kinachofuata cha Semi 30 ni wa kawaida zaidi kwa maandishi ya Kiaramu kutoka Mesopotamia, Akkadian.

Msemo dhidi ya mdhamini aliyekufa unapata mlinganisho wa kimaudhui katika mapokeo ya hekima ya Kiaramu na Kiakadia, lakini si kwa Wamisri. Msemo wa lampooning dhidi ya ulevi mnamo 2329 hadi 35 unatoka kwa mila ya Wamisri, lakini sio kutoka kwa Amenemope. Mengi sana kuhusu utangulizi mfupi wa Waltke wa mjadala mpana zaidi alionao juu ya mfanano wa nyenzo katika Mkusanyiko wa 3 ambao sasa tutaangazia na kitabu cha Amenemope.

Sasa sehemu iliyobaki ya mhadhara huu nitafanya mambo mawili. Moja, nitaangalia mistari ya utangulizi katika maandishi ya Mithali na jinsi Bruce Waltke na wengine wengi wametafsiri neno moja mahususi katika sehemu hii ya ufunguzi, nami nitaikosoa na kutathmini tafsiri hii. Na kisha pili, nitageukia mfanano mmoja mashuhuri kati ya kitabu cha Mithali kwa upande mmoja na Amenemope kwa upande mwingine, na tutalinganisha mstari kwa mstari nini kufanana na tofauti ni na kisha kupata hitimisho zaidi kutoka kwa hilo kwa mwelekeo wa kimataifa wa kitabu hiki cha kuvutia cha Mithali.

Hivyo hapa sisi kwenda. Nitaenda sasa kusoma mistari ya ufunguzi kutoka toleo jipya la kawaida lililorekebishwa la Mkusanyiko wa 3, ili kwamba ni sura ya 22, mstari wa 17 hadi 20. Maneno ya wenye hekima, tega sikio lako na usikie maneno yangu na uelekeze akili yako kwa mafundisho yangu, kwa maana itapendeza ukiyaweka ndani yako, ikiwa yote yako tayari kwa midomo yako kwa Bwana.

Nimekujulisha hayo leo, naam, kwako. Na kisha mstari wa 20, sijakuandikia maneno 30 ya maonyo na maarifa ili kukuonyesha yaliyo sawa na kweli, ili upate kuwajibu wale waliokutuma. Na kisha mafundisho halisi huanza na maonyo ya ufunguzi katika mstari wa 22.

Inasema, usiwaibie maskini kwa sababu ni maskini, na kadhalika. Sasa kinachovutia hapa ni tafsiri katika mstari wa 20 ambapo toleo jipya la kawaida lililorekebishwa linataja misemo 30. Na kama tulivyokwisha sikia kutoka kwa Waltke, anaamini kwamba haya ni misemo 30, ingawa ni aya 11 tu za kwanza za mkusanyiko mzima, ambazo ni ndefu zaidi kuelekea sura ya 24, inajumuisha misemo 30, kama vile mafundisho ya Amenemope yana sura ndogo 30, ambazo zimetajwa wazi mwishoni mwa maagizo ya Amenemope.

Hata hivyo, ikiwa kwa kweli tunatazama asili ya Kiebrania ya kitabu cha Mithali, na mimi niko tu, hapana, aha, hapa tulipo. Kwa hivyo, hii ndiyo fascicle yangu ya Biblia Hebraica Stuttgartensia . Sasa kuna toleo jipya, Biblia Hebraica Quinta, BHQ, lakini maelezo, bila shaka, maelezo ya maandishi, ni sawa.

Na tunapotazama sura ya 22, mstari wa 20, tunapata kwamba mstari wa 20 una uakifishaji usio wa kawaida wa alama za vokali. Na hiyo ni kwa sababu waandishi wa Kiebrania wametuanikia toleo la ketiv na qere la jinsi neno hili lilivyotafsiriwa 30 na Waltke, na pia toleo la kawaida la Nehemia, na idadi inayoongezeka ya tafsiri zingine za kibiblia, inatupa. Neno mahususi katika mstari wa 20 ni, katika ketiv, hivyo ndivyo ilivyoandikwa, pengine linapaswa kutamkwa shilshom.

Nitasoma hii haswa kutoka kwa jinsi Bruce Waltke anavyoielezea. Kwa hivyo katika hali ya maandishi ya konsonanti, neno hili, lililotafsiriwa 30, linapaswa kuwa, linapaswa kutamkwa shilshom, na kisha linamaanisha zamani, yaani, nimewaandikia maneno ya kale, au mambo ya kale. Au, pamoja na usomaji wa qere, hili ni pendekezo la njia mbadala ya kutafsiri herufi halisi za konsonanti ambazo zimeandikwa hapo.

Inapaswa kutamkwa shalishim, na kisha pengine kutafsiriwa kama misemo adhimu. Kwa hiyo, katika asili ya Kiebrania, watu ambao kwa hakika walisoma hili na kulinakili, waliona kwamba kuna utata fulani wa maana ya neno hili. Kuna mlolongo wa herufi, shin, kilema, na shin nyingine, shilshom, shalishim, shaloshim, au chochote kile, na tungeitamkaje? Na kuna njia mbili zilizopendekezwa za kufanya hivi, na zina maana tofauti kidogo.

Kisha tunafika kwenye tafsiri ya Septuagint ya mstari huohuo, na tafsiri ya Kigiriki. Watu waliotokeza tafsiri hii ya Kigiriki pia waliona, na hawakuwa na uhakika kabisa, kwamba kuna jambo lisilo la kawaida kuhusu neno hili. Na hawakuisoma kama shilshom, wala kama shalishim, lakini labda kama shalosh, ikimaanisha tatu.

Na kwa hivyo, tafsiri ya Kiyunani ina neno threis, ambalo linamaanisha tatu tu. Kwa hiyo, maandishi ya Kiyunani yanasema kitu kama, sijakuandikia mambo matatu, pengine yakirejelea sehemu tatu za mkusanyiko huu. Hiyo, inaonekana, ndivyo watafsiri wa Kiyunani walifanya na hii.

Kwa hiyo, kile tulicho nacho, kwa kweli, ni neno lisilo la kawaida, ambalo hata wasomaji wa awali wa awali wa maandishi hawakuwa na uhakika hasa maana ya hii. Ni aina fulani ya msemu, au kikundi cha misemo, au chochote kile, ambacho tunaletwa hapa. Lakini hatuna hakika kabisa neno hilo linamaanisha nini.

Inashangaza, katika maandishi ya Wamisri, ina angalau mistari 11 au zaidi, ambayo ni sawa na, ninamaanisha, na kitabu cha Mithali, ambacho kina misemo 30. Tatu, 30. Na kwa hivyo kile ambacho sasa kimetokea kweli, na Bruce Waltke sio wa kwanza kupendekeza hii, lakini pia alijumuisha, kwa mfano, Michael Fox ana sawa, na wachambuzi wengine wengi wa kibiblia, na sasa inazidi pia tafsiri za kibiblia, sasa zinasema, vizuri, hakika neno hili linapaswa kuwa aina ya kurekebishwa kidogo, kubadilishwa kidogo, na kisha inapaswa kuwa kusoma, kitu ambacho kina maana ya maandishi ya shelleloshim. Amenemope.

Na kile tulicho nacho, cha kushangaza, katika New Revised Standard Version ni kwamba tafsiri hii, misemo 30, imetajwa hapa, lakini hakuna hata tanbihi au maelezo ya pambizoni katika New Revised Standard Version kusema kwamba tafsiri hii inategemea ulinganisho na maandishi ya Kimisri, na ni aina ya marekebisho ya ubunifu, badala ya kuakisi kile ambacho Kiebrania kilikuwa kikisema, ambacho ni kweli tunachosema, ni nini tunachosema. Jambo lingine la kufurahisha, haswa kuhusu ufafanuzi wa Bruce Waltke, ni kwamba kwa kweli anagawanya nyenzo katika Mkusanyiko wa 3, na sio tu mistari 11 ya kwanza hadi 23 :11 na kadhalika, katika sehemu kadhaa ndogo za aya mbili, tatu, wakati mwingine nne, ambazo anaziita akisema moja, akisema mbili, akisema tatu, na kuhesabu, bila shaka, sijaweza kusema 30 hadi sasa.

Kuna ubashiri mwingi sana unaohusika. Je, tunazigawaje hizi? Kunaweza kuwa na angalau njia nne au tano tofauti za kugawanya aya mbalimbali katika vikundi. Inaonekana kwangu kwamba Waltke, kwa imani yake kubwa kwamba kweli tuna misemo 30 hapa, alihisi kulazimishwa kufanya hivi, lakini sidhani kama inafanywa kwa urahisi, na kwa hakika sio ya kushawishi kama anavyofanya kuwa katika ufafanuzi wake.

Sasa, sababu iliyonifanya nitumie muda katika hili ni kutusaidia tu kuona katika mhadhara huu jinsi mwelekeo wa kimataifa wa Kitabu cha Mithali unaweza hata kuwa katika njia ambayo Biblia zetu zinatafsiriwa. Sasa, kusema ukweli, hakuna mengi yaliyopatikana au mengi yaliyopotea, ikiwa tunasema haya ni misemo ya kale au maneno ya heshima au 30 maneno. Ni maneno mazuri sana, kwa njia yoyote unayoitafsiri.

Hakuna kitu kitheolojia hatarini. Hakuna hatari. Hakuna njama au kitu kama hiki, lakini natumai unaweza kupata muhtasari wa mvuto unaokuja na kujaribu kujihusisha na maandishi haya katika mazingira yao mapana ya kiakili.

Sasa nataka kugeukia mfano mwingine wa hili, hapa hasa kwa kutegemea kazi yangu mwenyewe katika kitabu cha mawazo ya kishairi katika Mithali, na natumai naweza kupata sehemu. Ndiyo. Ninachotaka kuangazia hasa ni mojawapo ya semi au mistari ambayo imerudiwa katika Mithali kutoka kwa Kitabu cha Amenemope, na hasa, hii ni sura ya 22, mstari wa 28, na nitasoma hiyo.

Ni jambo ambalo tayari nilitaja mara kadhaa katika mhadhara wa awali tulipoangalia mafundisho ya mafanikio katika Kitabu cha Mithali. Katika mstari wa 28 unasema, usiondoe alama ya kale ambayo mababu zako waliweka. Sasa, sababu ya mimi kujumuisha methali hii katika mjadala wangu wa marudio tofauti katika Kitabu cha Mithali ni kwamba, kwa kweli, tena, kama nilivyotaja mihadhara michache iliyopita, kwa kweli kuna toleo lingine, ambalo haliko mbali hata kidogo, katika mkusanyiko uleule tatu za methali hii hii.

Ngoja nikusomee hiyo. Hii sasa iko katika sura ya 23, mstari wa 10. Kwa hiyo, karibu na mwisho wa sehemu hiyo ya mistari Waltke ametusaidia kuona kile ambacho kwa kiasi kikubwa kinafanana na Amenemope.

Kwa hiyo, 23, mstari wa 10 unasema, usiondoe alama ya kale au kuingilia kwenye mashamba ya mayatima. Na kisha mstari wa 11, kwa kuwa Mkombozi, huyu ni Mungu, ana nguvu. Ngoja nirudie tu mistari hiyo tena.

Usiondoe alama ya kale ambayo mababu zako waliweka, 22, 28, na usiondoe alama ya kale au kuingilia kwenye mashamba ya yatima, 23, 10. Kwa hiyo, tuna marudio yasiyo ya kawaida ya kitu kimoja kwa ukaribu sana, mistari 12 tu tofauti katika Kitabu cha Mithali. Na kisha sisi pia tuna ukweli, kama nitakavyoonyesha kwa muda mfupi, kwamba kitu sawa sana kinasemwa, na nitanukuu hiyo katika dakika chache, katika Kitabu cha Amenemope.

Kwa hivyo, tuna aina ya marudio ya aina mbili, marudio ya lahaja yanayoendelea hapa. Sasa nitasoma sehemu kutoka katika kitabu changu juu ya aya hizi mbili, hasa nikizingatia muktadha. Mithali 22, 28, na 23, 10 ni za mkusanyo uleule, mkusanyo wa tatu, yaani 22, 17 hadi 24, 22.

Kurudia lahaja ndani ya mkusanyiko mmoja na huo huo, tumeona, na nimeona mahali pengine kwenye kitabu changu. Lakini hata hivyo, hapa hitimisho haliepukiki kwamba urudiaji lahaja katika Mithali ni mkakati wa kufahamu, unaoenea kila mahali, wa uhariri na hautokei kwa bahati mbaya. Kila mtu angeona ndani ya aya 12 tu kwamba wanasema jambo lile lile tena, au kitu kama hicho.

Mkusanyiko huo una aya 70 tu kwa pamoja, na kuna aya 10 tu kati ya anuwai mbili. Zaidi ya hayo, kuna marudio mengine katika mkusanyo huu ambapo tofauti hizo mbili zinakaribiana, yaani Mithali 23, 3 na Mithali 23, 6, mistari mitatu tu tofauti. Mhariri aliyeunda mkusanyiko huu alijua kwamba alikuwa akirudia nyenzo ndani ya masafa ya karibu.

Kwa wazi, marejeleo makuu ya muktadha wa aya hizo mbili ni lahaja zao husika, na kuunda fremu kuzunguka nyenzo iliyoambatanishwa. Mithali 23, 10 imeunganishwa na Mithali 23, 11 kupitia chembe ya sababu, kwa au kwa sababu, ambayo inaleta msukumo wa kukataza, yaani Mungu ataangalia watu unaojaribu kuwadhuru. Kuna kauli kadhaa katika maagizo ya Kimisri ya Amenemope ambayo yanafanana na aya mbili katika Mithali zinazozingatwa hapa.

Sehemu katika Amenemope ambayo ina nyenzo zinazohusiana na lahaja yetu iko katika sura hiyo ya 6. Inaanza katika mstari wa 11 wa bamba la 7 na inapitia bamba la 9, mstari wa 8, na ina mistari 36 kwa jumla. Sasa nitataja mistari hiyo iliyo karibu zaidi na nyenzo za Mithali. Hii sasa ni tafsiri kutoka kwa maandishi ya Kimisri.

Usiondoe alama kwenye mipaka ya mashamba, wala usibadilishe nafasi ya kamba ya kupimia. Usiwe na pupa ya dhira moja ya ardhi, wala usiingilie mipaka ya mjane. Mfereji uliokanyagwa huvaliwa na wakati, na hapa maandishi yameingiliwa kidogo, hatuna hakika kabisa jinsi ya kutafsiri hii, anayeificha shambani, atakamatwa.

Na tena, jihadhari na kuharibu mipaka ya mashamba, hofu isije ikakuchukua. Mtu humpendeza Mungu kwa uweza wa Bwana anapotambua, pengine kumaanisha kuheshimu, mipaka ya mashamba. Usifute mtaro wa mtu mwingine, inakufaidi wewe kuiweka sawa.

Kwa hivyo hapa kuna ufafanuzi uliopanuliwa na kutia moyo kwa wasomaji kuheshimu mali na mipaka ya ardhi ya majirani au washindani wao. Viini vikali vya muktadha viko katika mstari wa 12 na 15 kwenye bamba la 7, na ulinganifu kuhusu kitenzi hausogei, pamoja na kutajwa kwa alama za mipaka. Kutajwa kwa wanafamilia, yaani mayatima na mjane katika Amenemope, na wajane na mayatima katika maandiko ya Biblia.

Wajane na yatima mara nyingi hutajwa pamoja katika maandiko ya Biblia na ya ziada ya Biblia ya Mara kwa Mara. Maelezo ya alama za ardhi kuwa za kale yanaakisiwa katika 22:28 na 23:10 ya Mithali, yanaweza kuonyeshwa katika mifereji ya Amenemope inayochakaa na wakati. Hatimaye, msukumo wa kitheolojia wa kujiepusha kunyakua ardhi kutoka kwa walio hatarini katika jamii pia upo katika maandishi yote mawili.

Katika 23:11, andiko linasema, kwa kuwa mkombozi wao, yaani Bwana, ana nguvu, na Amenemope asema, mtu humpendeza Mungu kwa uweza wa Bwana anapoheshimu mipaka ya mashamba. Kwa hivyo, sehemu zinazohusika hazifanani, lakini kufanana kunashangaza sana kwamba bahati mbaya lazima iondolewe. Kwa hivyo sio tu nyenzo zao zinarudiwa, lakini kama tumeona katika sura ya 6 ya Amenemope, kwa kweli kuna angalau kauli tatu, labda nne, zilizorudiwa ili kutoingilia mashamba.

Ngoja nisome tena hizo nne. Usiondoe alama kwenye mipaka ya mashamba, wala usiingilie mipaka ya mjane. Jihadharini na kuharibu mipaka ya mashamba wakati mtu anatambua mipaka ya mashamba.

Kwa hivyo, kuna marudio manne ya kutia moyo kutokiuka haki za mali za majirani. Sambamba na marudio ya hili pia katika sehemu ile ile ambayo inarudia nyenzo katika Mithali. Kwa hiyo, ninasema nini? Ninachosema ni kwamba si tu kwamba Methali zinarudia Amenemope, bali Methali zinarudia Amenemope, zikirejelea nyenzo.

Kwa hivyo, kuna marudio hapa, marudio hapa, na marudio haya ni marudio ya kurudia hapa. Unapata wazo. Hakika hii haiwezi kuwa bahati mbaya.

Kwa hivyo, nataka sasa kumalizia na mazingatio mengine kulingana na ushahidi huu. Ni wazi kwamba kazi hizo mbili, Amenemope na Methali, zinahusiana. Lakini jambo linalodhihirika ni kwamba Methali haikopi Amenemope tu.

Mithali hutumia nyenzo yake ya asili ya Kimisri katika Amenemope kwa ubunifu kuunda tofauti mpya, kama vile imefanya kutoka kwa nyenzo za chanzo ndani ya Kitabu cha Mithali yenyewe. Kwa hivyo, uwiano kati ya Amenemope na Methali haufai kupita kiasi. Ingawa uboreshaji wa neno Shiltshom , hapo awali katika usomaji wa Ketiv na Shalishim , mambo ya kiungwana, katika usomaji wa qere kwa Sholoshim , 30, unaungwa mkono na wengi, ingawa Norman Whybray katika ufafanuzi wake ni ubaguzi, ni vigumu kwa wasomi kukubaliana kuhusu kubainisha uwekaji mipaka wa vitengo 30 halisi.

Itajwe pia ukweli kwamba maagizo ya Amenemope yenyewe yana seti mbili za lahaja za urudiaji wa neno. Murphy alifikiri kwamba hakuna maelezo ya kurudiwa kwa Mithali 22-28 katika Mithali 23-10. Lakini uchunguzi wangu kuhusu kufanana na Amenemope unapendekeza, kwa kweli, nadhani, maelezo ambayo yanaeleweka.

Yaani, mhariri alifuata mkondo wake wa Misri au maandishi chanzo na pia alijumuisha taarifa kadhaa zilizotolewa kwa ubunifu kutoka kwa Amenemope kuhusu mada muhimu ya kuheshimu mali ya watu wengine. Na mhariri wa Kitabu cha Mithali alifanya hivi kwa sababu mwandishi wa maagizo ya Amenemope alifanya hivyo. Lakini wote wawili, bila shaka, walifanya hivyo kwa sababu waliona kwamba kuwasaidia watu waone umuhimu wa kuheshimu mali ya watu wengine ilikuwa muhimu kabisa na muhimu kwa ustawi wa jamii zao.

Hiyo inatuleta sasa kwenye mwisho wa mhadhara huu.

Huyu ni Dk. Knut Heim katika mafundisho yake juu ya Kitabu cha Mithali. Hiki ni kipindi nambari 14, Mithali sura ya 22-24 na Amenemope.